

Motivy a bariéry ve vzdělávání dospělých: Učíme se všichni po celý život?

Milada Rabušicová, Ladislav Rabušic, Vlastimil Čiháček

Filozofická fakulta a Fakulta sociálních studií Masarykovy
univerzity
Brno

14. konference ČAPV „Současné metodologické přístupy a
strategie pedagogického výzkumu“, Západočeská univerzita
v Plzni, Plzeň, 5. – 7. září 2006

Otázka:

Do jaké míry jsou dnešní dospělí připraveni pokračovat ve svém vzdělávání i dávno poté, kdy opustili formální vzdělávací instituce?

Sociologické šetření na reprezentativním vzorku (jaro, 2005)

1418 respondentů ve věku 20 – 65 let

ukazuje:

- jen 9 % se navrácí zpět do systému formálního vzdělávání po jeho opuštění
- jen 12 % plánuje návrat kvůli novému nebo vyššímu diplomu
- 34 % navštěvovalo v posledních 12 měs. kurz v rámci neformálního vzdělávání
- 36 % má zájem v příštích 12 měs. navštěvovat kurz v rámci neformálního vzdělávání

Proč se

(A.) 91 % respondentů v případě formálního vzdělávání a

(B.) 66 % respondentů v případě neformálního vzdělávání

nezúčastňuje žádné z těchto forem vzdělávání

?

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

	Důvody (%)
Dosáhl/a jsem dostatečného vzdělání	27.5
Chtěl/a jsem začít pracovat	22.9
Musela jsem pracovat (z finančních důvodů)	16.3
Rodinné důvody	7.4
Nelíbilo se mně ve škole	7.0
Nedařilo se mně ve škole	6.5
Nedostal/a jsem se na školu podle svých představ	5.4
Jiné důvody	3.2
Odešel jsem na vojnu	2.9
Zdravotní důvody	1.1

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

	Důvody (%)
Dosáhl/a jsem dostatečného vzdělání	27.5
Chtěl/a jsem začít pracovat	22.9
Musela jsem pracovat (z finančních důvodů)	16.3
Rodinné důvody	7.4
Nelíbilo se mně ve škole	7.0

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

Důvody (%)

Nedařilo se mně ve škole	6.5
Nedostal/a jsem se na školu podle svých představ	5.4
Jiné důvody	3.2
Odešel jsem na vojnu	2.9
Zdravotní důvody	1.1

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

Tab 1a: Nezájem účastnit se v blízké budoucnosti ve formálním vzdělávání

	Intention not to study	Odds ratios
Total	88 %	x
Sex		
Male	90 %	0.00 (ref.)
Female	90 %	0.99 n.s.
Level of education		
Below secondary	95 %	0.00 (ref.)
Vocational	93 %	0.87 n.s.
Secondary completed	85 %	0.43*
Tertiary	83 %	0.18 **

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

Tab. 1b: Nezájem účastnit se v blízké budoucnosti ve formálním vzdělávání

<i>Age groups</i>	Intention not to study	Odds ratios
20-29	74 %	0.00 (ref.)
30-39	85 %	1.82 *
40-49	92 %	3.90 **
50-59	96 %	7.59 **
60-65	99 %	22.40 **
<i>Occupation</i>		
Employee	88 %	0.00 (ref.)
Self-employed	90 %	1.11 n.s.
Unemployed	82 %	0.57 n.s.
Retired	98 %	1.72 n.s.
Parental leave	81 %	1.20 n.s.

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

Tab. 1c: Nezájem účastnit se v blízké budoucnosti ve formálním vzdělávání

	Intention not to study	Odds ratios
<i>Size of dwelling</i>		
– 4.9 thousand	95 %	0.00 (ref.)
5.0 – 19.9 thousand	86 %	0.41 **
20.0 – 99.9 thousand	86 %	0.32 **
100.0 + thousand	89 %	0.59 n. s.
<i>Importance of education</i>		
Low importance	91 %	0.00 (ref.)
High importance	88 %	0.84 n.s.

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

Tab. 1d: Nezájem účastnit se v blízké budoucnosti ve formálním vzdělávání

	Intention not to study	Odds ratios
<i>Income</i>		
Low (below average)	91 %	1.15 n.s.
Medium (at the average)	88 %	2.06 n.s.
Higher (above average)	91 %	1.33 n.s.
High (much above average)	86 %	0.84 n.s.
<i>Constant</i>	X	8.24 **

Note: n.s. = not significant; * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

Základní charakteristiky osob s nezájmem účastnit se v blízké budoucnosti formálního vzdělávání:

- neliší se podle pohlaví,
- s vyšším vzděláním se snižuje neochota dále si rozšiřovat vzdělání,
- typ povolání nehraje žádnou roli,
- záměry *nestudovat* se, ve srovnání s nejmenším sídlem, snižuje se stoupající velikostí sídla, v němž respondent bydlí, ale bydlení ve velkoměstě pak už žádnou roli nehraje,
- důležitost přisuzovaná vzdělání pro úspěch v životě nehraje žádnou roli.

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

Celkově jsou potenciálními kandidáty na účastníky formálního vzdělávání dospělých:

lidé mladšího věku a
vyššího vzdělání

Ostatním v plánech na pokračování
ve studiu *něco* brání

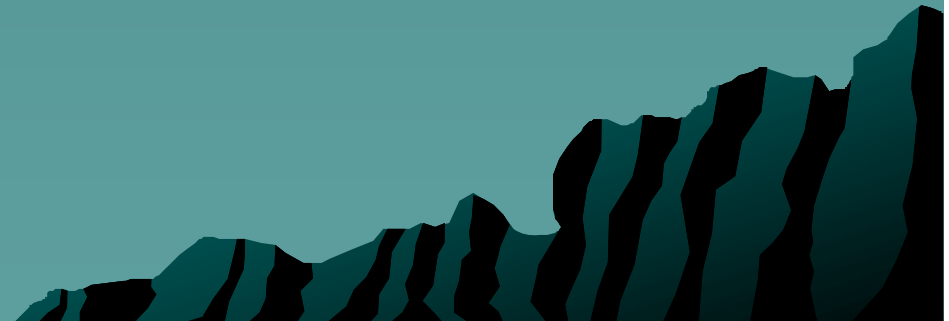

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

Bariéry ve dvou kategoriích:

psychické

vnější

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

psychické bariéry (shrnutí)

- akceptace zažitého tradičního modelu vzdělávání – kontinuálního a umístěného do mladého věku
- vlastní přesvědčení o dostatečnosti znalostí a dovedností pro výkon profese
- málo zájmu o osobní rozvoj cestou formálního vzdělávání (studia)
- demotivující zkušenosti ze školy („ve škole se mně nedařilo“ a „ve škole se mě nelíbilo“)

A. Neúčast a důvody neúčasti dospělých ve formálním vzdělávání

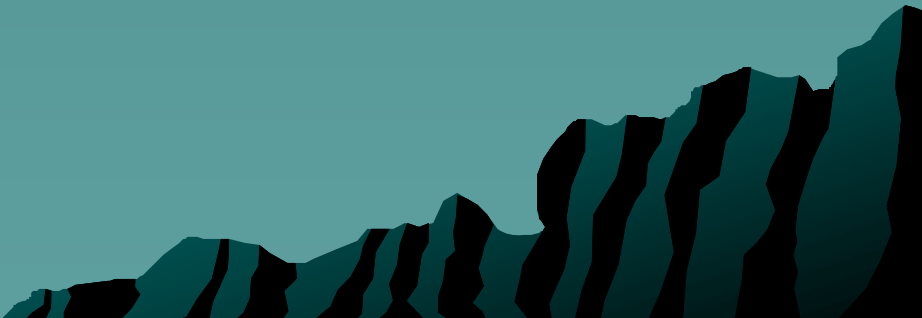
vnější bariéry (shrnutí)

- není nutné studovat ke zlepšení pozice v zaměstnání
 - není nutné studovat pro udržení zaměstnání
 - není nutné studovat ani pro získání zaměstnání.
-

B. Neúčast a důvody neúčasti dospělých na neformálním vzdělávání

2/3 populace neparticipovaly na kurzech vzdělávání dospělých,

zhruba 2/3 to nemají v úmyslu v nejbližší budoucnosti.

B. Neúčast a důvody neúčasti dospělých na neformálním vzdělávání

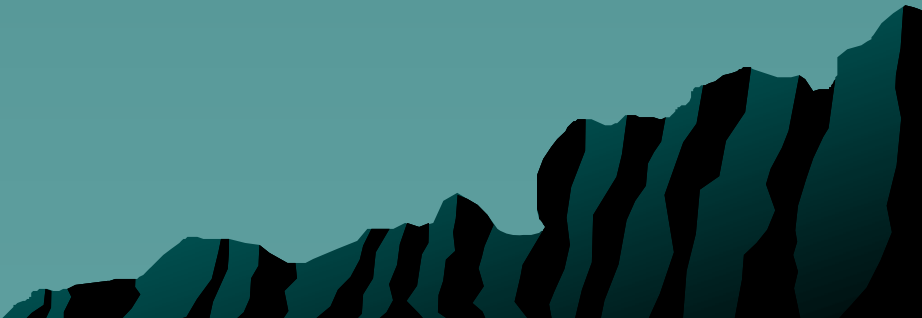
Základní charakteristika neúčastníků se vzdělávání:

lidé s nižším vzděláním, lidé staršího věku, lidé
v manuálních profesích, důchodci, nezaměstnaní
a osoby na rodičovské dovolené.

B. Neúčast a důvody neúčasti dospělých na neformálním vzdělávání

**Bariéry ve třech kategoriích (podle
Crosse (1981):**

**situační
institucionální
osobnostní**

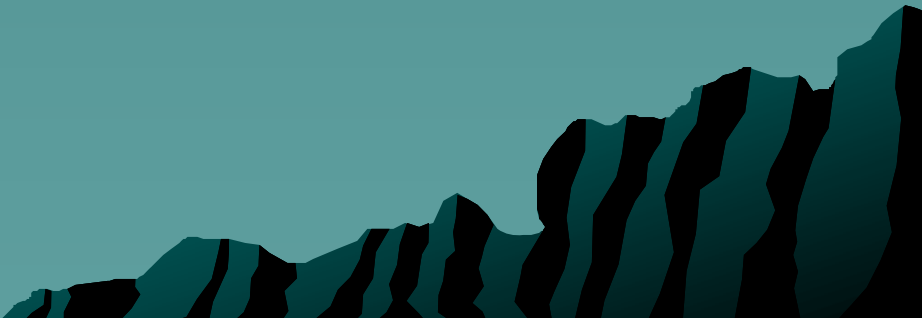

B. Neúčast a důvody neúčasti dospělých na neformálním vzdělávání

<i>Situační bariéry</i>	souhlas (%)
Nemám momentálně dostatek finančních prostředků	53
Pracovně jsem příliš zaneprázdněn/a	48
Mám hodně koníčků, takže na další vzdělávací aktivity nemám čas	39
Nemám čas kvůli starosti o děti nebo rodinu	33
Nemohu se účastnit ze zdravotních důvodů	17

B. Neúčast a důvody neúčasti dospělých na neformálním vzdělávání

<i>Institucionální bariéry</i>	souhlas (%)
Není dost informací o vhodných vzdělávacích kurzech	31
Není dost vhodných kurzů samotných	28
Kvalita kurzů bývá poměrně nízká	24

B. Neúčast a důvody neúčasti dospělých na neformálním vzdělávání

Osobnostní bariéry

souhlas (%)

Účast ve vzdělávacích kurzech nebo
na školeních pro mě nemá smysl

49

Mám obavy, že bych to nezvládl/a

36

Myslím, že na další vzdělávání
nemám dostatečné vzdělání

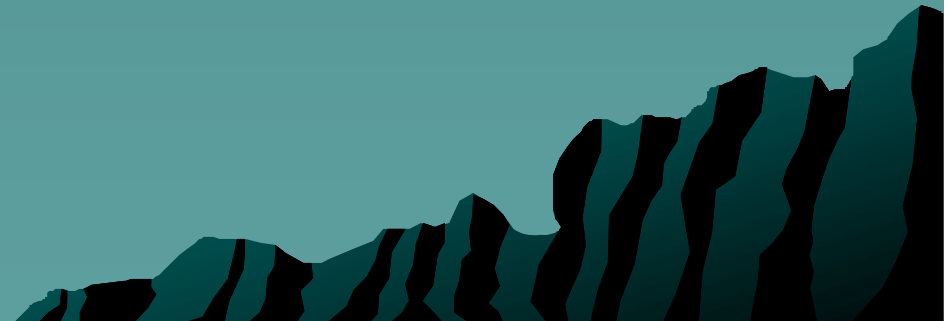
32

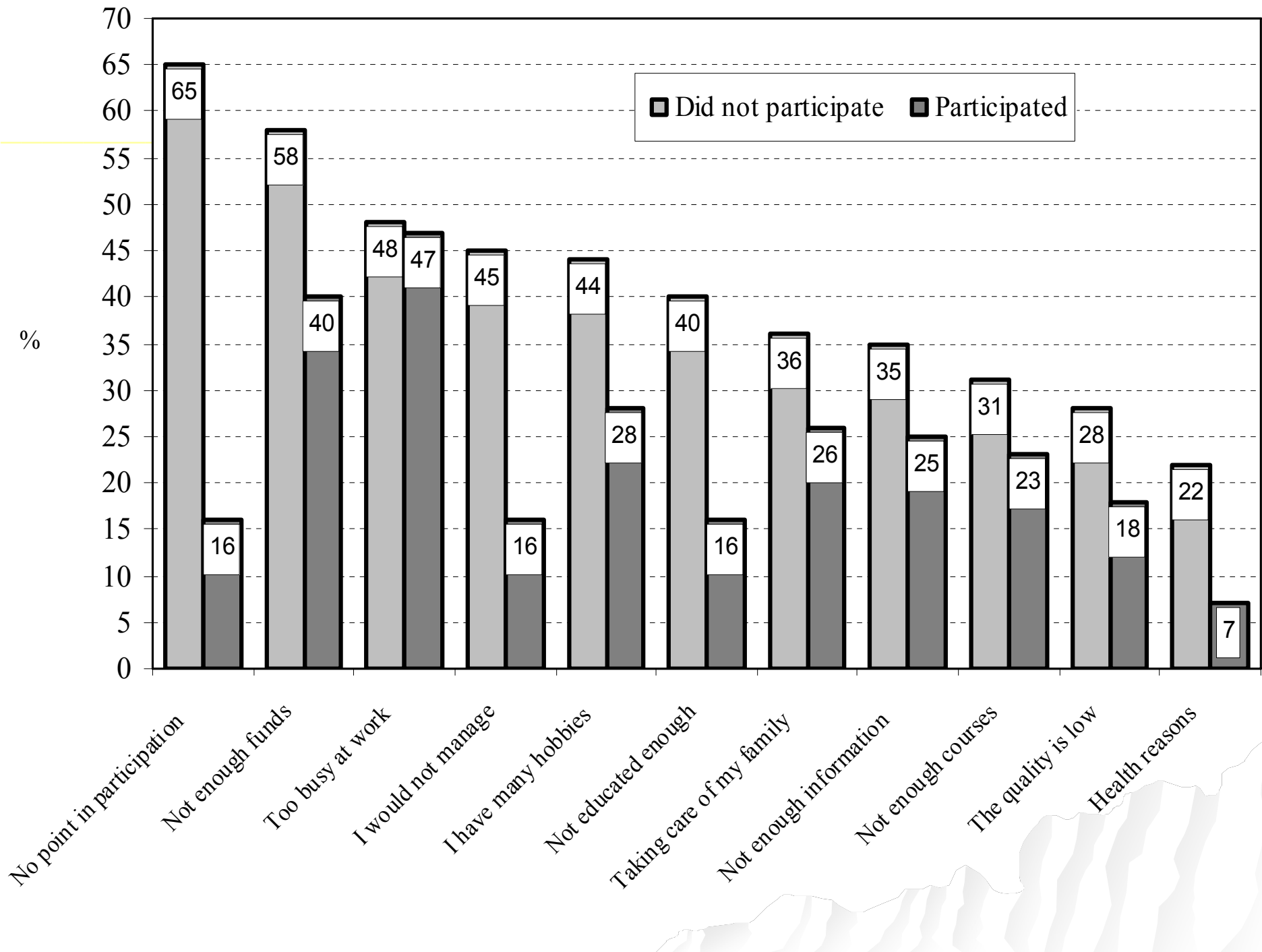

B. Neúčast a důvody neúčasti dospělých na neformálním vzdělávání

Pro vnímání bariér je důležitá zkušenost s předcházející účastí na vzdělávacím kurzu.

Při zavedení tohoto hlediska se vnímání překážek významně proměňuje.

B. Neúčast a důvody neúčasti dospělých na neformálním vzdělávání

Je třeba konstatovat ve shodě s dalšími autory, např. Rubenson (2001):

Namísto bariér, jako je nedostatek financí, nedostatek času z různých důvodů apod. je možná lepší o tématu uvažovat v dimenzi „*co lidem vzdělávání v dospělém věku přináší*“, resp., co očekávají, že jim přinese.

Budou-li taková očekávání vysoká, mohou restrukturovat jak své zdroje finanční, tak časové.

Závěr

Faktor, který podmiňuje to, aby se dospělý vrátil k formálnímu vzdělávání nebo se alespoň jednou zúčastnil nějakého kurzu neformálního vzdělávání, je především dosažené formální vzdělání.

Občanům musí jim být umožněno, aby dosáhli vyššího formálního vzdělání.

Dostatečně vzdělaná mladá populace → aktivní participace na dalším vzdělávání → naplňování základního předpokladu *společnosti vědění*.

Děkujeme za pozornost

